

POVRŠJE EVROPE

Visoke planote (Mezeta, Centralni masiv, Češki masiv, Nemško sredogorje) in **stara gorovja** (Skandinavsko gorovje) ☐ močno znižane zaradi preoblikovanja.

Alpidska gorovja (Betidi, Pireneji, Alpe, Apenini, Dinarsko gorstvo, Karpati, Pindas, Balkan) ☐ mlada gorovja.

Nasute nižine (VzhodnoEvropsko nižavje, Nemško-Poljsko nižavje, Finsko pojezerje, J. Skandinavija, Benelux, S. & Z. Francija) ☐ več kot $\frac{1}{2}$ Evrope.

Evrazija

~~Tetis~~

Gondvana

V Tetisu so se dolgo nabirali sedimenti, ki se na koncu mezozoika s približevanjem Evraziji dvignejo v Alpe. To orogenezo imenujemo Alpidska orogeneza.

Dokončno podobo ki jo poznamo danes pa je Alpam pustila **gorska poledenitev** v pleistocenu.

V Alpah je pustila:

- jezera
- u-doline
- špičaste vrhove
- morene (čelne, stranske, bočne)
- balvani
- slapovi
- ledeniki

Turizem v Alpah:

Se deli na:

- letni (pohodništvo, kolesarstvo, padalstvo...)
- zimski (smučanje, plezanje po slapovih, drsanje, tek na smučeh)
- vseletni

Kmečki turizem - velika možnost za preživetje kmetije (bioturizem, ekoturizem)

Promet v Alpah:

Alpe predstavljajo oviro za promet po Evropi. Glavne prometne poti se Alpam izognejo; tako potekata v Alpah dve glavni prometni poti: Lion – München in Padska nižina – Rim. Danes je promet olajšan zaradi razvoja letalskega prometa, predorov (Mt. Blanc, St. Gotthard) in prelazov. Zaradi preobremenjenosti predorov prihaja do nesreč, zato se države zavzemajo za preusmeritev tovornega prometa na železnice.

Naselja v Alpah:

V 19. st. v Alpah prevladujejo samotne kmetije in zaselki.

Zaradi razvoja prometa in posledično turizma pride v 20. st. do spremembe teh naselij v velika turistična središča, ki živijo od turizma ☐ opušča se kmetijstvo, pomanjkanje obdelovalnih površin zaradi gradnje hotelov.

Posledice »razvoja Alp«:

- naravne nesreče:
 - plazovi (snežni, zemeljski)
 - podori
 - poplave

vse to zaradi poselitve predelov, ki so nagnjeni k naravnim nesrečam

- onesnaževanje
 - promet poveča onesnaževanje
 - več ljudi več odpadkov

Rešitve:

- omejevanje prometa
- nacionalni parki

Podnebje Alp:

Ledeniki se topijo zaradi dolgodobnih sprememb v klimi.

Alpe so gorska pregrada. Ko z juga vanje piha veter se z dviganjem adiabatno ohlaja in to povzroča močne padavine. Na drugi strani se spušča kot FEN – topel veter. Ta veter povzroča da Nemčija in Češka prejmeta manj padavin □ bolj primerno za kmetijstvo (600mm).

LEDENIŠKO DELOVANJE V SEVERNI EVROPI

V začetku pleistocena se je nenadoma ohladilo. To je povzročilo intenzivnejšo tvorbo večnega snega in ledenikov.

V Severni Evropi je prevladovala **celinska poledenitev**, ki je zajela tudi doline. Segala je od Nemško-Poljskega nižavja do Moskve, preko Skandinavije do S. Britanije. Danes je na tem območju veliko ledeniških oblik:

- morene
- balvani (eratske skale)
- fjordi
- ledeniška jezera

Debelina ledu je bila tudi do 3km nad Bodniškim zalivom. Proti koncu ledene dobe (12.000 let nazaj) se je led začel topiti.

Ledena doba ni bila konstantna; bile so številne otoplitrve in ohladitve; zato imamo v Nemško-Poljskem nižavju različne stopnje čelnih moren.

Ob topljenju ledu se gladina morja dvigne, kopno zalije morje in tako nastanejo **fjordi**.

- značilni so za Zahodno Skandinavijo
- pojavljajo se tudi v Dalmaciji (fjord pri Šibeniku)
- nekateri so dolgi tudi do 200km

Planoto nad fjordom imenujemo **fjel**. Na fjelu in na čelu fjorda, pa tudi na vršajih rek je naselitev najgostejša.

Ostalo je tudi veliko **obviselih dolin** (ledeniške doline, ki jih ni zalila voda). V njih se danes pojavljajo slapovi, ki so pomembni zaradi pretočnih hidroelektrarn.

Fjordi so pomembni za:

- ladijski promet (so dovolj globoki – tudi do 1km)
- naftne ploščadi (JZ obala Norveške) – lažje črpanje – nižje morje
- ribištvo

Fjordi predstavljajo oviro za cestni promet (ceste so zavite); zato veliko prometa poteka preko trajektov.

V času poledenitve je led predstavljal veliko težo, zato so se nekateri deli pogreznili. Danes se ta območja dvigajo (Bodniški zaliv, Laponska) za približno 1cm letno. Tako nastajajo **morske terase**, ki so ugodne za kmetijstvo (ravna zemlja, rodovitna prst).

Največ **ledeniških jezer** je na Finskem pojezerju. Nastala so ko je ledeniške kotanje zalila voda.